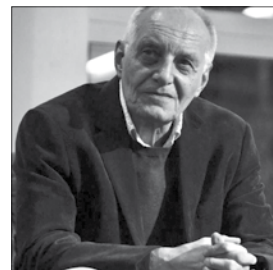

Egy igazi ember története

(részlet)

Az *Egy igazi ember története* című legfrissebb kötetében **Pavel Vilikovský** – a kortárs szlovák irodalom legjelentősebb alakja – újabb szlovák embertípust vázol fel. Míg a *Kutya az úton* című esszéregényének központi alakja megrögzött kultúrmunkás, szerkesztő volt, e mostani műve főszereplője egy üzem építési felügyelőjeként kezdi, majd komoly szakmai fejlődésen megy át. A naplóregény tanúsága szerint egyre feljebb jut a szocialista ranglétrán: üzemi ellenőr lesz, utána pedig különleges ügyekért felelős referensként felkerül az épület harmadik emeletére, a vezetőség szintjére. Az üzemből ugyanakkor lesz főigazgatóság, és a konformista, egyszerű gondolkodású, jelentéktelen kisemberben felébred a vágy, hogy végre ő is legyen valaki.

Radoslav Matejov felvételei

Április 23.

Erről tulajdonképpen nem szabadna ide írnom, mert titkos, de ez a napló is titkos, gondom lesz rá, hogy soha senki ne tudja elolvasni. Zdeno kivételével, talán majd egyszer, ha nagy lesz és akkor már ez a titok sem lesz fontos, hogy hallgatni kellene róla. Igazándiból ők a titok, az állambiztonság. Folyton titkolóznak, sokszor feleslegesen, legalábbis én úgy látom.

Szóval tegnap volt az első találkozásom az unokatestvéremmel, Ondróval. Ahhoz képest, hogy galgóci, elég jól kiismeri magát Pozsonyban, egy olyan bisztrót vagy kávézót választott, ami elég messze van az üzemünktől, egészen a főpályaudvarnál. Marínának hívják. A beszélgetés mellett ittunk is, legurítottunk pár pohárral, szó szerint így mondta, ő rendelt, és ő is állta a számlát, mert van rá keretük, három konyakot ittunk, Karpatské brendyt, egész pontosan. Be is mutatkozott, Ondrášik, akkor ebből jött az Ondro név, bár biztos nem az igazi neve, mert a titkosrendőrség tagjainak a neve is titkos, ezt apámtól tudom, még abból az időből, amikor összeakadt velük, hogy ha a saját nevük alatt szerepelnének, sokáig nem maradnának titkosak. Ezt józan paraszti ésszel is meg lehet érteni. Szlovákia kis ország, itt mindenki ismer mindenkit, az ismerősök meg a szomszédok mindjárt elhíresztelnék fűnek-fának, hogy az Ondrášik a titkosrendőrségnél dolgozik, te nem tudtad? Ha vége lenne a titoknak, dugába dőlné minden igyekezetük.

Na, de miről esett szó, mert az világos, hogy Ondro nem a két szép szememért találkozott velem. Először megkérdezte, hogy általánosságban mi újdonság van az üzemben, nem is tudtam neki rögtön válaszolni, de utána eszembe jutott, miről suttognak mostanában, hogy két vagy három kisebb külső gyár, Turócszentmárton, Nagyróna, és még valamelyik, a vezetésünk alá kerül, az igazgatóságunkból főigazgatóság lesz, az igazgatóból meg főigazgató. Ez persze, még csak szóbeszéd, és Ondrót, úgy tűnt, nem érdekelte túlzottan, mert azt mondta, hogy ő az új alkalmazottra gondolt, a Vranára, hogy hogy vált be, sikerült-e beilleszkednie a kollektívába, meg ilyenek. Mit mondhattam erre? Azt, hogy még nem igazán találta meg a helyét, az világos, mivel nem egy iskolázott szakember, de igyekszik, és nemsokára biztos megtanulja, amit kell, na és ami a kollektívát illeti, elég csöndes, nem sok vizet zavar. Ondro csak bólogatott, hogy jól van, jól van, és utána megkérdezte, pont úgy, mint a múltkor a Galamboš, hogy tudom-e, hol dolgozott korábban. Nem bírtam megállni, hogy ezt a zöldfülűt kenterbe ne verjem, úgyhogy megmondtam neki, bár talán nem kellett volna, hogy tudom, hogy kizárták a pártból, de adni kell neki még egy esélyt, hogy tisztességes munkával helyrehozza a hibáit, meg ilyenek. Ondro megint bólogatott, csakhogy most jobbról balra, mintha csak azt mondogatná, hogy hát nem tudom, nem tudom. Elmondta, hogy a párt fontos feladattal bízta meg Vranát, és komoly beosztást kapott, de ő eljátszotta a párt bizalmát. És hogy tudom-e, hogy a történettudományi intézetben kétszer akkora fizetést kapott, mint most én, provokált, de nem hagytam magam, mondtam neki, hogy most viszont alacsonyabb a fizetése, mint az enyém, és mindjárt hozzátettem azt is, amit az igazgató mondott, hogy a kerületi bizottság beleegyezésével vettük fel, úgyhogy főntről is beleegyeztek. Ő meg csak mondta a magáét, hogy a kerületi bizottságban is csak emberek ülnek, tévedhetnek, mert előfordul, hogy

Pavel Vilikovský (1941) angol-szlovák szakon végzett a pozsonyi Komenský Egyetem Bölcsészettudományi Karán. 1964-től a Slovenské pohľady irodalmi lap és a Tatran kiadó, majd húsz éven át a Romboid irodalmi és kritikai folyóirat szerkesztője. Prózaírói tevékenysége mellett jelentős műfordító, angol és amerikai irodalmat ültet át szlovák nyelvre. Számos próza- és esszékötete jelent meg, nemcsak szlovák eredetiben, hanem magyar fordításban is: Az élet örökzöld hátszlava (1999), Az utolsó pompeji ló (2002), A gonosz önéletrajza (2011), Kutya az úton (2013).

a saját kis céljaikat tartják szem előtt, ekkor felment bennem a pumpa, megmondom őszintén, de eszembe jutott egy jó válasz, hogy mint egyszerű tag nem vonhatom kétségbe a párt kerületi bizottságának döntését, mert hova jutna a világ, ha folyton mindenki kételkedne. Erre már nem mondott semmit, sikerült lakatot tenni a szájára.

De nem volt ez olyan kiélezett beszélgetés, egész jót dumáltunk utána. Egyébként Ondrótól megtudtam, hogy Vranának mibe tört bele a foga, hogy a párt, mármint a mi csehszlovák pártunk történetének volt a szakértője, azt tanulmányozta, és az írásaiban kritizálta a párt egyes múltbéli döntéseit, de nem úgy kritizálta, ahogy kellett volna, hanem jobboldalról. Ondro azt mondta, hogy revizionista nézetei voltak, így szó szerint. Hogy szeretett volna egy jobb pártot. Elképzeltem Vranát, ahogy majd elveszik a munkásruhájában, szemüveggel az orrán, és szinte megsajnáltam, hogy ilyen művelt szakember hogy hagyhatta magát csőbe húzni a prágai tavasz forgatagában, és hogy hagyhatta, hogy elvakítsa őt a Dubček-féle tavaszi napsütés. Azt mondtam Ondrónak, hogy lehet, hogy Vrana nem szándékosan csinálta, és lehet, hogy a kommunista párt elkövetett egy-két hibát a múltban, hisz ő maga mondta, hogy az emberek tévedhetnek, nem? Ő erre, hogy igen, az emberek tévedhetnek, de a párt az nem egy ember, a párt nem téved. Elragadott a hév és majdnem rávágtam, hogy akkor ki csinálta ezt az egész válság mizériát és ki utasította el határozatban a varsói szerződés hadseregeinek belépését Csehszlovákiába, ha nem a társadalom vezető ereje? De még időben belehaptam a nyelvembe. Szél ellen, hisz tudjuk, nem lehet és nincs is értelme pisilni.

Őszintén megmondom, jó hogy nem járt el a szám, mert Ondro utána bizalmasan elmondott valamit, ami nem tudtam, de azt hiszem, elég fontos információ, hogy az igazgatóknak is folt esett a becsületén. Korábban a központi bizottságban dolgozott, a propagandaosztályon és micsoda véletlen, a tudományért felelt, az olyan tudósokért, mint Vrana, na és a válság időszakában nem tudta őket féken tartani. Ahogy mondani szokás, kicsúszott a kezéből az irányítás, úgyhogy az átvilágítások után figyelmeztetést kapott és hozzánk küldték igazgatónak. Jelenleg mondhatni próbaidős. Ezt már nem hagyhattam annyiban, ki kellett, hogy álljak mellette, mondtam, hogy na de akkor végül igazgatóként bevált, ha kinevezik főigazgatóvá, az olyan, mintha előléptetnék, és Ondro erre, hogy ez mind rendben van, most már csak az a kérdés, hogy meddig marad főigazgató. Az nem baj, hogy fölvette a barátját, Vranát dolgozni, ez még nem jelent semmit, de ha netán több hasonló bukott személyt bújtatna el szép csendben egymás után az üzemben, akkor egy jobboldali fészek keletkezhetne nálunk, ezt mondta szó szerint. Mert bár a párt megbízik az igazgatóban, de azért ellenőrzi, nehogy visszaéljen az iránta tanúsított bizalommal. Egész egyszerűen szemmel kell tartani és a körmére kell nézni, mondta szó szerint ugyanazt, amit a Galamboš, és hogy ez az én feladatom is. Meglepett, őszintén megmondom. Mit mondhattam erre? Azt mondtam tréfálkozva, hogy bízzál, de ellenőrizz, ez Sztálin jelszava volt, de én hogy ellenőrizhetném a főnökömet, egyrészt azt nem illik, másrészt nem is vagyok abban a helyzetben. Ő meg erre egészen komolyan azt felelte, hogy még ha ma kritizáljuk is Sztálint, nem minden gondolata volt butaság vagy tévedés, és hogy bizonyos szempontból, mármint politikailag, az igazgató nem a főnököm, úgyhogy csak semmi izgalom. Én csak ne csináljak semmit, a kisujjamat se kell mozdítanom, ezt majd mások elintézik, az én dolgom, hogy tartsam nyitva a szemem, és ha történne valami, időben szóljak. Ennyi bőven elég.

Garajszki Margit fordítása

Az egyszerre négy nyelven megjelent könyv pozsonyi bemutatóján (jobbról balra): Pavel Vilikovský író, Silvester Lavrík, az est moderátora, Garajszki Margit magyar fordító, Miroslav Zelinský cseh fordító, Tomek Grabiński lengyel fordítót Zbigniew Machej képviselte.

K4 könyvsorozat

Pavel Vilikovský Egy igazi ember története című regénye a K4 közép-európai könyvsorozat első kötete. A K4 könyvsorozat részeként minden évben megjelenik egy szlovák, cseh, magyar vagy lengyel szerző könyve, mégpedig mind a négy országban ugyanazon a napon. A sorozat célja, hogy biztosítsa az egymáshoz közelálló, netán szomszédos, sőt akár baráti közép-európai kortárs irodalmak egyidejű élvezetét. Az Egy igazi ember története szlovák eredetiben és magyar fordításban a Kalligram, csehül a Větrné mlýny, lengyelül a Klimaty kiadó gondozásában jelenik meg.